

Profesiju standarta loma koordinētas muitnieku profesionālās izaugsmes un apmācības sistēmas izveidē

Māra Pētersone¹, Aivars Vilnis Krastiņš², ¹⁻²Riga Technical University

Kopsavilkums. Pētījuma mērķis atspoguļot muitnieka profesijas standarta nozīmi muitas amatpersonu kopīgas apmācības sistēmas izveidē. Tiek secināts, ka dalībvalstu muitas dienestī atbalsta muitnieku profesiju standartu ieviešanu. Autori ierosina veidot muitas darbinieku apmācību modeli balstītu uz muitnieku profesijas standartiem, kur apgūstamo kopīgo un specifisko zināšanu un prasmju apjoms būtu balstīts uz jau esošās profesionālās izglītības bāzes.

Atslēgas vārdi: Profesijas standarts, profesija, profesionālā kompetence, mācību un profesionālās izaugsmes sistēma.

I. IEVADS

Dalībvalstu muitas jomā strādājošie uzskata, ka pēdējos 10 gadus muitas darbs ir mainījies ļoti būtiski un turpinās mainīties ļoti strauji arī nākošajā desmitgadē. Tomēr, neraugoties uz to, pastāv uzskats, "ka strauji mainīgajā ekonomiskajā vidē muita ne vienmēr uztur atbilstošu attīstības tempu". Jo efektīvāk ir uzbūvēta dalībvalstu muitnieku un uzņēmēju apmācības un profesionālās izaugsmes sistēma, jo straujāk paaugstināsies muitu kapacitāte un rezultātā veiksmīgāk darbosies muitas ūnija kopumā.

II. MUITNIEKA PROFESIJA

Profesija (latīniski *professio, prifitior* – pasludinu par savu nodarbošanos) - darbības veids, nodarbošanās, kas prasa noteiktu sagatavošanos, iegūt speciālas zināšanas, praktiskas iemaņas, darba pieredzi; nosaka darba funkciju raksturu un mērķus (piem., ārsts, aktieris un pasniedzējs u.c.) [1,2]. Laika gaitā muitnieka profesija ir piedzīvojusi nopietnas pārmaiņas (nodokļu un nodevu iekasētājs) un kļuvusi par profesiju, kur jāpielieto praksē daudzu nozaru zināšanas. „Profesionālās izglītības likumā” termins profesija tiek definēts kā „fiziskās personas nodarbošanās veids preču ražošanas, sadales vai pakalpojumu sfērā, arī izglītībā, kultūrā un mākslā, kam nepieciešama noteikta sagatavotība (izglītība)”[8]. Tātad pēc minētās definīcijas vairākamam muitā strādājošo personu kā profesija būtu minēta – muitnieks. Taču gan Latvijā, gan citur pasaulē muitas amatpersonas izpildīto darba pienākumu klāsts ir ļoti daudzpusīgs un jāveic dažādas sarežģītības un atbildības pakāpes darbu. Tāpēc profesionālā kvalifikācija ir iedalīta 5 līmeņos un definēta kā „teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt noteiktai sarežģītības un atbildības pakāpei atbilstošu darbu”[8]. Bez tam visas profesijas ir uzskaitītas Profesiju klasifikatorā. Profesiju klasifikators ir sistematizēts profesiju (arodu, amatu, specialitāšu) saraksts, kas veidots, lai nodrošinātu starptautiskajai praksei atbilstošu

darbaspēka uzskaiti un salīdzināšanu. Tas veidots, piemērojot Starptautisko standartizēto profesiju klasifikāciju (ISCO-08)[19]. Profesiju klasifikatorā profesijas klasificētas grupās atbilstoši Starptautiskās Darba organizācijas noteiktajiem kodiem, kā arī noteiktas to kvalifikācijas pamatprasības un profesionālās darbības pamatuzdevumi. Tajā aprakstītas galvenās prasības, kuras ir jāzina un jāprot ikvienam cilvēkam, uzsākot darbu attiecīgajā profesijā. Profesiju klasifikatora pielikumā sagrupēti arī vairāku profesiju standarti [14].

„Klasifikatora lietošana ir obligāta šādās jomās:

- ✓ darba tiesiskajās attiecībās un dienesta attiecībās (izņemot valsts drošības iestādes), kur jānorāda personas profesija (arods, amats, specialitāte). Tā, piemēram, noslēdzot darba līgumu, jānorāda darbinieka profesija, kas iekļauta Profesiju klasifikatorā;
- ✓ informācijas sistēmās, kuras lietojot tiek nodrošināta darbaspēka uzskaitē nepieciešamās informācijas aprīte;
- ✓ oficiālās statistikas jomā;
- ✓ ar darbaspēku saistītu pētījumu veikšanā;
- ✓ Starptautiskās Darba organizācijas noteiktajai praksei atbilstošas darbaspēka uzskaites un salīdzināšanas nodrošināšanā;
- ✓ ārējā ekonomiskajā sadarbībā;
- ✓ izglītības programmu izstrādē un īstenošanā;
- ✓ citās jomās, kur nepieciešams lietot apstiprinātus profesiju nosaukumus”[14].

Pēc autoru domām, ir liela atšķirība, kas ar jēdzienu „profesija” tiek vispārpieņemts un visiem saprotams un jēdziena „profesija” definējumu Profesiju klasifikatorā, kur profesija apzīmēta kā arods, amats, specialitāte. Līdz jauno MK Noteikumu par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību stāšanās spēkā 2010.gadā Latvijā muitas jomā strādājošajiem bija iekļautas tikai divas profesijas - Muitas iestādes struktūrvienības vadītājs-1213 11 un Muitas eksperts – 3351 03. Kopš 2010.gada muitas jomā strādājošajiem profesiju klasifikatorā papildus ir iekļautas sekojošas profesijas:

- 5. profesionālās kvalifikācijas līmenis:
 - ✓ 1213 12 VIRSUZRAUGS (muitas jomā);
 - ✓ 1213 13 VIRSUZRAUGA VIETNIEKS (muitas jomā);
 - ✓ 1213 14 Muitas maiņas VADĪTĀJS;
 - ✓ 1213 15 Pamatdarbības struktūrvienības VADĪTĀJS /DIREKTORS (nodokļu administrēšanas un muitas jomā);

✓ 1213 16 Pamatdarbības struktūrvienības VADĪTĀJA VIETNIEKS /DIREKTORA VIETNIEKS (nodokļu administrēšanas un muitas jomā).

4. profesionālās kvalifikācijas līmenis:

✓ 3351 01 Vecākais muitas EKSPERTS;

✓ 3351 02 Vecākais muitas UZRAUGS;

✓ 3351 04 Muitas UZRAUGS;

✓ 3351 05 Jaunākais muitas EKSPERTS;

✓ 3351 06 Jaunākais muitas UZRAUGS.

Autori var secināt, ka klasifikatorā papildus ir iekļauti Valsts ieņēmumu dienestā (VID) strādājošie amati [9] un profesiju klasifikatorā iekļauti vienlaicīgi gan VID strādājošie amati, gan profesijas un līdz ar to var būt apgrūtināta visu uzskaitīto profesiju lietošana likuma noteiktajā kārtībā. Tāpat muitnieku profesijas Profesiju klasifikatorā nav salīdzināmas. Piemēram, oficiālās statistikas jomā var veidoties situācija, ka tādās profesijās kā Muitas iestādes struktūrvienības vadītājs nav neviena strādājošā, jo tāds amats VID vispār neeksistē.

Profesiju klasifikatora 2.pielikumā tiek iekļauti izstrādātie profesijas standarti [15]. "Profesijas standarts ir dokuments, kurš nosaka profesionālās kvalifikācijas pamatprasības (zināšanas, prasmes, attieksmes un profesionālās kompetences), kas nepieciešamas galveno darba uzdevumu veikšanai attiecīgajā profesijā." [8] Profesijas standartu var izmantot ne tikai izglītotāji, bet arī darba devēji, sevišķi noderīgs tas ir personāla vadītājiem un speciālistiem, kur profesijas standarti izmantojami, veidojot amatu aprakstus un formulējot prasības pretendentiem uz profesijai atbilstošo amatu, veicot amatu un funkciju auditus uzņēmumos, novērtējot amatus, veidojot atalgojuma un darbinieku novērtēšanas sistēmu u.c. Profesiju standartu izstrāde nodrošina apmācības sniedzējiem iespēju darboties atbilstoši darba devēju vajadzībām. Profesionālās izglītības programmu izveidē, definējot programmas mērķus un uzdevumus, kā arī mācību priekšmetu saturu un sagaidāmos rezultātus, no profesijas standarta iegūst informāciju par to, kas jā māca, kāpēc jā māca un kādu attieksmju attīstība jāveicina, lai jaunais darbspēks atbilstu darba tirgus prasībām. Profesionālās kvalifikācijas eksāmena saturu izstrādā, pamatojoties uz profesijas standartā norādītajām zināšanām, prasmēm un profesionālajām kompetencēm. Profesionālās izglītības iestāžu kvalitātes nodrošināšanā un novērtēšanā viens no vērtēšanas kritērijiem ir profesionālās izglītības programmas teorētisko un praktisko mācību, kā arī kvalifikācijas prakses satura atbilstība apgūstamajai profesijai, tas ir, profesijas standartam. [16] Vienas profesijas ietvaros profesijas standarts ietver nepieciešamo informāciju par darba tirgus prasībām pret attiecīgās profesijas darbiniekiem, tādējādi tas darbojas kā instruments, ar kura palīdzību darba tirgus var apkopot nozares kopējās un specifiskās prasības kādai nodarbināto grupai un koncentrētā veidā to nodot izglītotājam. Profesijas standarts, pēc būtības, ir vienošanās zināmā laika posmā starp darba devējiem un izglītotājiem par profesijā nodarbināto veicamā darba saturu un nepieciešamajām prasmēm un zināšanām.

Latvijā Profesijas standarta nepieciešamību nosaka tādi normatīvie akti kā:

✓ Izglītības likums;

✓ Profesionālās izglītības likums;

✓ Ministru kabineta noteikumi (nosaka profesiju standartu izstrādes un apstiprināšanas kārtību).

2004.gadā Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) apstiprināja divus profesijas standartus muitas jomā – „Muitas eksperts” (4. profesionālās kvalifikācijas līmenis) [17] un „Muitas iestādes struktūrvienības vadītājs” (5. profesionālās kvalifikācijas līmenis) [18]. Saskaņā ar Profesionālās izglītības likumu 2011.gada 31.decembrī [8] ir zaudējuši spēku 2006.gada 27.jūnijā Nr.515 MK noteikumi „Par muitas eksperta profesijas standartu” [12] un 2006.gada 27.jūnija Ministru kabineta (MK) noteikumi Nr.514 „Par muitas iestādes struktūrvienības vadītāja profesijas standartu” [13], bet profesijas standarti „Muitas iestādes struktūrvienības vadītājs” un „Muitas eksperts” pašlaik nav iekļauti „MK Noteikumos par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām” un „Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību stāšanās spēkā” 2.pielikumā [11].

Piemēram, Valsts robežsardzē strādājošo amatpersonu profesijas standartu skaits atbilst profesijas klasifikatorā nosauktajiem šajā nozarē:

✓ 3355 07 Valsts robežsardzes inspektors (3. profesionālās kvalifikācijas līmenis);

✓ 3355 09 Valsts robežsardzes vecākais virsnieks (5. profesionālās kvalifikācijas līmenis);

✓ 3355 28 Valsts robežsardzes jaunākais virsnieks (iekšlietu jomā) (5. profesionālās kvalifikācijas līmenis). [10]

Profesijas standartam Uzņēmuma vadītājs/vadītāja vietnieks paredzētas vairāk kā 70 profesijas no Profesiju klasifikatora. Līdzīgi var rīkoties, pēc autoru domām, arī ar muitnieku profesijām, kur vienam profesijas standartam varētu piemērot vairākas profesijas no profesiju klasifikatora.

III. PMO MUITNIEKA PROFESIJAS STANDARTS

Ja ar profesijas standartu tiek apzīmēts tas, kas ir vienāds un obligāts kādā nodarbinātības jomā, tad profesijas standarts arī padara likumīgu izglītības vienādošanu un unificēšanu. Globalizācijas laikmetā muitniekam nepieciešama daudz lielāka izpratne par tirdzniecību, politisko un ekonomisko vidi, kurā muiņa darbojas. Lai apmierinātu mūsdienu augstās prasības cilvēkam, kurš veicina vai kavē starptautisko tirdzniecību, bija radusies pamatota nepieciešamība izstrādāt un piemērot vienotas prasības šo profesiju pārstāvjiem visā pasaulē. Pasaules muitas organizācijas (PMO) PICARD (Partnerships in Customs Academic Research and Development) [20] programmas ietvaros ir izstrādājusi divus profesiju standartus muitas jomā „Stratēģiskais vadītājs/līderis” un „Darbības vadītājs / līderis” [21]. Latvijas (nacionālais) profesijas standarts – Muitas iestādes struktūrvienības vadītājs atbilst PMO profesijas standartam - Darbības vadītājs / līderis. Līdz ar to Rīgas Tehniskā universitāte (RTU) profesionālās studiju un maģistra studiju programmas „Muitas un nodokļu administrēšana” pirmā

pasaulē ir attīstītas kopīgi ar PMO un pilnībā atbilst starptautiskajiem muitnieku profesijas standartiem.[22]

Valsts amatpersonas pienākums būt kompetentam savas profesijas ietvaros [4]. Termins „profesionālā kompetence” ir cēlies no latīņu valodas vārda „competere” un nozīmē „pievienoties”, „atbilst”. Mūsdienās par kompetenci tiek uzskatīts tāds jautājumu klāsts, par kuru kompetences nesējs ir labi informēts, vai arī amatpersonas pienākumu apjoms. Profesionalitāte paredz tādas komponentes kā speciālo zināšanu, spēju, pieredzes esamība, tas ir kompetences.[4] Tāpat jēdzieniem profesionalitāte un profesionālā kompetence var likt vienādības zīmes. „Straujās pārmaiņas sabiedriskajā dzīvē un izglītībā liek citādāk uzlūkot „kompetences” kategoriju, paplašinot tās saturu un pielāgojot kompetences būtību mūsdienu prasībām. Ja agrāk pastāvēja šaurs un maldīgs uzskats, ka kompetence ir tikai ar normatīviem aktiem kādai amatpersonai noteikto pienākumu un tiesību kopums konkrētā darbības nozarē, tad pēdējos gados šī jēdziena izpratne ir daudz plašāka.”[23] „Ja personai ir atbilstīga izglītība, zināšanas un attiecīgās prasmes, lai veiktu kādu darbu, viņu var uzskatīt par kvalificētu personu. Ja demonstrē spējas sasniegt vēlamus rezultātus, viņu var uzskatīt par kompetentu. Tāpat kvalificēts un kompetents nav viens un tas pats. Kvalificēts personāls var arī nenodrošināt nepieciešamos darba rezultātus, jo var būt zināšanas un prasmes, bet tās varbūt tiek neatbilstīgi lietotas. Tāpat kompetence būtu jāsaprot, kā pierādīta spēja zināšanas un prasmes lietot praksē.” [23] Autori uzskata, ka daudzu valstu muitas amatpersonu apmācība lielā mērā ir balstīta uz apmācību darba vietā, kur muitnieki iegūst ļoti šauras un specifiskas zināšanas un prasmes, tie spēj pierādīt savu kompetenci, proti, pielietot iegūtās zināšanas un prasmes tikai attiecīgajā darba vietā. Uzsākot darbu citā darba vietā, kaut arī tajā pašā muitas dienestā, muitnieki spiesti no jauna apgūt tikai attiecīgai darba vietai specifiskās zināšanas un prasmes un apliecināt savu profesionālo kompetenci.

IV. KOPĪGAIS MUITNIEKA STANDARTS ES

Pašreizējā situācija Eiropas Savienībā (ES) apmācības un profesionālās izaugsmes sistēma ir sekojoša:

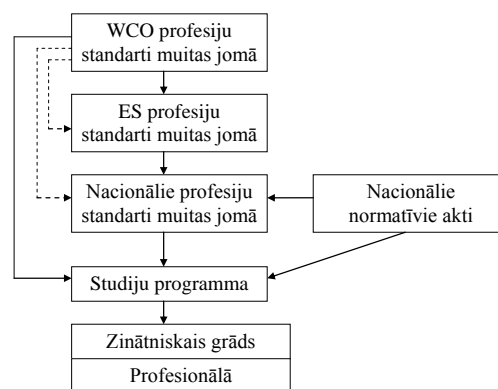
- ✓ Ļoti daudz dažādu mācību modeļu, trūkst saskaņotas pieejas, satura un pasniegšanas veida mācībām.
- ✓ Būtiska nepieciešamība stratēģiskās attīstības jomā.
- ✓ Mācību organizēšana savas iestādes ietvaros.

Aptaujājot dalībvalstu muitas un nodokļu administrācijas darbiniekus par to, kā pie viņiem darbojas profesiju standarti muitas un nodokļu jomā strādājošajiem, 21,6% respondentu atbildēja, ka profesiju standarts eksistē, bet tikai nodokļu jomā, 8,1% atbildēja, ka tikai muitas jomā strādājošajiem, profesijas standarts nodokļu un muitas jomā strādājošajiem - 21,6%, bet neeksistē vispār 48,6% no dalībvalstīm. Tāpat muitas jomā profesiju standarts eksistē tikai 1/5 no dalībvalstīm. Atbildot uz jautājumu, vai profesijas standarts būtu nepieciešams, 10 muitu administrācijas uzskata, ka tāds ir ļoti nepieciešams, 12, ka nepieciešams, 6 - iespējams būtu vajadzīgs. Nav nevienas muitas administrācijas, kura uzskatītu, ka profesijas standarts vispār nebūtu vajadzīgs.

Nedaudz cita situācija ir ar profesijas standartu nodokļu jomā - 5 nodokļu administrācijas uzskata, ka tāds ir ļoti nepieciešams, 11 - nepieciešams, 9 - iespējams būtu vajadzīgs. Nav nevienas nodokļu administrācijas, kura uzskatītu, ka profesijas standarts vispār nebūtu vajadzīgs[6].

Attīstoties uz zināšanām balstītai ekonomikai, strauji pieaug konkurence gan preču un pakalpojumu, gan darba tirgū. Lai nodrošinātu savu konkurētspēju, aug darba devēju prasības darbinieku kvalifikācijai, tāpēc jo īpaši svarīga kļūst profesionālās izglītības atbilstība darba tirgus vajadzībām. Eiropas Komisijas (EK) uzskata, ka visā ES ir jāveido vienoti profesiju standarti muitas nozarē strādājošajiem, kuri būtu saskaņoti ar PMO profesiju standartiem un nacionālo likumdošanu, skat. 1.attēlu.

Valsts amatpersonām, t.sk. muitniekiem, darba devējs ir valsts, bet valsts funkciju finansēšana notiek no valsts budžeta. Tādēļ tieši valsts izvirza prasības valsts dienestā strādājošajiem, nosakot viņu tiesības, pienākumus, ierobežojumus, aizliegumus utt., un arī profesijas standartus.

1.att. Profesiju standartu muitas jomā izstrādāšanas un saskaņošanas kārtība ES

1.attēlā ir redzams, lai kāda mācību iestāde realizētu mūsdienām atbilstošu studiju programmu muitas jomā, programma būtu jāveido, pamatojoties uz nacionālā profesijas standarta bāzes, kurš savukārt ir veidots pēc PMO profesijas standarta parauga. Sekmīgam muitas ūnijas darbam ES, cilvēkresursu attīstība tiek uzskatīta par svarīgāko jautājumu, līdz ar to EK DG TAXUD (European Commission Directorate-General Taxation and Customs Union) tuvākajā laikā nāks klajā ar priekšlikumu izstrādāt kopīgas prasības muitas profesijai, kuras balstītos uz PMO muitas profesijas standarta.

Izpētot muitas amatpersonu profesionālās apmācības un izaugsmes sistēmu, ir paredzēts izveidot vienotu muitnieka profesijas standartu, kas būtu pamats koordinētai profesionālās apmācības un izaugsmes sistēmai, bet kuru vadītu katra dalībvalsts pati. Svarīgākais profesijas standartam ir skaidri un viennozīmīgi formulēt vienotu uzskatu par to, kādas ir kopīgas muitnieka profesijai nepieciešamās zināšanas, prasmes, attieksme un profesionālās kompetences.

Pēc tam, kad tiktu formulēts kopīgais viedoklis par nepieciešamajām profesionālajām zināšanām un prasmēm, būtu iespējams identificēt, kādi ir profesionālo zināšanu un

prasmju trūkumi strādājošajiem, būtu iespējams izstrādāt pamatotu programmu šo trūkumu novēršanā un līdz ar to būtu iespējams identificēt, kādi mācību materiāli jau eksistē un kādus vēl vajadzēs izstrādāt, lai apgūtu kādu formulētajām profesionālajām zināšanām vai prasmēm [5]. Skat. 2.attēlu.

2.attēlā var redzēt, ka atkarībā no tā, kāds ir darbinieka profesionālo zināšanu un prasmju apjoms, iespējams veidot darbinieka profesionālās apmācības un pilnveides shēmu.

Muitas amatpersona	Cits profesijas standarts	Muitnieka profesijas standarts	
		Kopīgās profesionālās zināšanas un prasmes	Specifiskās profesionālās zināšanas un prasmes
1.			
2.			
3.			

2.att. Mācību procesa organizēšana balstoties uz profesijas standartu

Piemēram, ja cilvēks ir uzsācis savu profesionālo darbību muiņā ar vidējo izglītību, viņam būs jāapgūst visas profesiju standartā uzskaitītās zināšanas un prasmes, savukārt, ja cilvēkam, piemēram, ir augstākā ekonomiskā izglītība, tad viņam būs jāapgūst tikai muiņas profesijai specifiskās profesionālās zināšanas un iemaņas.[3]

V.SECINĀJUMI

Muitas amatpersonu zināšanu un prasmju trūkumu konstatēšana un novēršana vistiešākajā veidā iespējams muiņas darbu visā ES:

- ✓ Ietekmēs privātā sektora darba efektivitāti (muiņas jomā);
- ✓ Uzlabos dalībvalstu muiņas darba kapacitāti un likumdošanas pilnveidošanas procesu. [7]

Tātad viens no ieteicamiem darbības virzieniem, lai uzlabotu muiņnieka profesijas apmācības un profesionālās izaugsmes sistēmu ES, būtu jāizveido ES muiņnieka profesionālais standarts. Profesijas standarts ir svarīgākais jautājums, lai koordinētu un saskaņotu muiņnieku profesionālo apmācību gan ES līmenī, gan nacionālajā līmenī. Profesionālā standarta izstrādāšanai un uzturēšanai vajadzētu būt dalībvalstu muiņas administrāciju atbildības lokā, kuras kopā ar mācību organizatoriem un uzņēmējdarbības pārstāvjiem izmantotu iegūtos rezultātus mācību procesa nodrošināšanai. Profesionālais standarts būtu par pamatu, lai veidotu kopīgās un nacionālās profesionālās izaugsmes programmas, kopīgās un nacionālās apmācību programmas/projektus, kā arī būtu pamats, lai akreditētu mācību iestāžu maģistra un bakalaura programmas.

Muitnieka profesijas standarta svarīgākais kopīgā mācību modeļa izveides elements, uz kura pamata varētu uzbūvēt koordinētu un harmonizētu profesionālās apmācības un izaugsmes sistēmu. Šāda modeļa svarīgākais mērķis būtu radīt

koordinētu un stratēģiski tālejošu apmācības un profesionālās izaugsmes sistēmu muiņnieka profesijai ES, kur par paraugu var ņemt labākos apmācību modeļus, attīstīt kopīgo profesijas standartu un harmonizēt profesionālo apmācību muitas profesijas ietvaros.

LITERATŪRAS SARAKSTS

- [1] Кибанов А.Я. *Управление персоналом: Энциклопедический словарь*. Москва, ИНФРА-М, 1998, с 289, ISBN 5-86225-904-X
- [2] Pētersone M. *Darbavietu apraksta veidošanas pamatprincipi muiņā // 3.sērija, 2.sējums Ekonomika un uzņēmējdarbība, Uzņēmējdarbība un vadīšana, Rīgas Tehniskās universitātes zinātniskie raksti, Rīga: RTU Izdevniecība – 2001. 110 lpp. ISSN 1407-7337*
- [3] Ketners K., Krastiņš A.V. *Latvijas nodokļu un muitas speciālistu sagatavošanas pilnveidošana // Tautsaimniecības un uzņēmējdarbības attīstības problēmas, RTU 48.Starptautiskā zinātniskā konference. Referātu tēzes, - Rīga: RTU Izdevniecība – 2007. 30 lpp., ISBN 978-9984-32-769-3*
- [4] Шамахов В.А. *Профессионализм на государственной гражданской службе: технология достижения// Научные труды Северо – Западной академии государственной службы, Том 2 Выпуск 3, Санкт-Петербург, 2011. с.399, ISSN 2223-6635*
- [5] Krastins A.V. *Customs Education in Latvia*, EK DG TAXUD, Riga, Latvia, Presentation, 6-7 nov.2012
- [6] *The Dublin Strategy 2012-2015*, European Commission, Dublin 16-17 Feb. 2012,
- [7] *TRAIN- Feasibility study on a potential EU academic programme for the customs profession/ Final Report DLV-4-1/European Commission Directorate-General Taxation and Customs Union/05.12.2011. p.30*
- [8] *Profesionālās izglītības likums [tiešsaiste]*. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [skatīts 20.01.2012.]
- [9] *Valsts ieņēmumu dienesta muitas iestāžu un finanšu policijas ierēdņu dienesta pakāpēm [tiešsaiste]*. MK 2009.gada 27.janvārī noteikumi Nr.65 [skatīts 14.03.2012.] Pieejams: <http://www.likumi.lv>
- [10] *Profesiju standarti [tiešsaiste]*. MK 2010.gada 18.maijā noteikumi Nr.461 [skatīts 01.02.2012.] Pieejams: <http://www.lm.gov.lv>
- [11] *Par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošu pamatzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību 2.pielikums [tiešsaiste]*. MK 2010.gada 18.maija noteikumi Nr.461 [skatīts 21.01.2012.] Pieejams: <http://www.lm.gov.lv>
- [12] *Par muitas eksperta profesijas standartu [tiešsaiste]*. MK 2006.gada 27.jūnijā Nr.515 [skatīts 01.02.2012.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>
- [13] *Par muitas iestādes struktūrvienības vadītāja profesijas standartu [tiešsaiste]*. MK 2006.gada 27.jūnijā Nr.514 [skatīts 01.02.2012.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv>
- [14] *Jaunais Profesiju klasifikators [tiešsaiste]*, [skatīts 21.01.2012.]. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/80>
- [15] *Profesiju klasifikators, Lietošanas metodiskie norādījumi [tiešsaiste]*, [skatīts 01.02.2012.] Pieejams: <http://www.lm.gov.lv>
- [16] *Profesijas standartu izstrādes metodika [tiešsaiste]*, [skatīts 01.02.2012.] Pieejams: <http://visc.gov.lv>
- [17] *Muitas eksperts [tiešsaiste]*, [skatīts 21.01.2012.], Pieejams: <http://visc.gov.lv>
- [18] *Muitas iestādes struktūrvienības vadītājs [tiešsaiste]*, [skatīts 21.01.2012.], Pieejams: <http://visc.gov.lv>
- [19] *ISCO International Standards Classification of Occupation*, [Online], Available: <http://www.ilo.org> . [Accessed: 21.01.2012]
- [20] *WCO PICARD Programme* [Online], Available: <http://www.wcoomd.org> [Accessed: 17.11.2011.]
- [21] *Professional standards* [Online], Available: <http://www.wcoomd.org>. [Accessed: 01.02.2012.]
- [22] *PMO sertifikāts [tiešsaiste]*, [skatīts 01.02.2012.] Pieejams: <http://www.sesmi.lv>
- [23] Lapiņa I., Aramina D. *Cilvēkkapitāla attīstība, balstīta uz kompetencēm un izglītības kvalitāti*. 3.sērija 21.sējums Ekonomika un uzņēmējdarbība, Rīgas Tehniskās universitātes zinātniskie raksti, Rīga: RTU Izdevniecība – 2011. 108 lpp. ISSN 1407-7337

Mara Petersone, Master of Economics (Mg.oec.) Work experience: From 1996-2011 Studies Manager at Department of Customs and Taxes, International Business and Customs Institute, at Faculty of Engineering Economics and Management, Riga Technical University, since 2011 Office administrator at Department of Customs and Taxes, International Business and Customs Institute, at Faculty of Engineering Economics and Management, Riga Technical University. Address, Meza Street 1/7, Riga, LV-1048. E-mail: Mara.Petersone@rtu.lv

Aivars Vilnis Krastins, Doctor of Economics (Dr.oec.). Work experience: Professor, Director of International Business and Customs Institute, Head of Department of Customs and Taxes, at Faculty of Engineering Economics and Management, Riga Technical University; Customs Counselling Centre at Riga Technical University. Address, Meza Street 1/7, Riga, LV-1048. E-mail: Aivars.Krastins@rtu.lv

Mara Petersone, Aivars Vilnis Krastins. The role of professional standards in the creation of a coordinated system of professional advancement and training in the field of customs

Professional standard means that one particular area of employment has uniform and compulsory requirements, thus professional standard makes educational standardization and unification legitimate. In the era of globalization, any Customs officer needs greater understanding of trade, political and economic environment in which Customs operates. To meet today's high requirements for people who promote or hinder international trade, it is necessary to develop and apply uniform requirements for the representatives of these professions all over the world, including the European Union. After examining the training and development system for Customs officers, it is envisaged to create common professional standard for Customs officers as a basis for consistent training and development system, but to be managed by each member state. Professional standard for Customs officers would be the most important unifying element in the establishment of the training system, on the basis of which a coordinated and harmonized training and development system will be built. If professional development model for Customs officers and entrepreneurs is efficient in the member states, Customs capacity will increase much faster and it will result in more successful work of the entire Customs union.

Мара Петерсоне, Аиварс Вилнис Крастиньш. Роль стандартов профессии в создании координированной системы профессионального роста и обучения таможенников

Стандарт профессий обозначает единые и обязательные правила в какой-либо из областей занятости, поэтому стандарт профессий делает законным стандартизацию и унификацию образования. В эпоху глобализации важно, чтобы таможенники имели намного более глубокое понимание о торговле, о той политической и экономической среде, в которой действует таможня. Чтобы удовлетворить эти высокие современные требования к людям, которые способствуют или препятствуют международной торговле, возникла обоснованная необходимость разработать и использовать единые требования к представителям данных профессий во всем мире, в том числе и в Европейском союзе. В результате исследования системы профессионального обучения и роста должностных лиц таможни запланировано создать единый стандарт профессии таможенника, который бы явился основой для создания согласованной системы профессионального обучения и роста таможенников, при этом каждая страна управляла бы ею самостоятельно. Стандарт профессии таможенника – важнейший элемент в создании единой системы обучения, на основе которого будет построена скоординированная и согласованная система профессионального обучения и роста персонала таможни. Чем эффективнее модель профессионального обучения и роста таможенников и предпринимателей стран-участниц, тем быстрее увеличится мощность таможенных органов, в результате чего успешнее будет функционировать таможенный союз.